

Wat is wel of niet ‘werk’ in de Klusseneconomie?

Interview Paul Schoukens,
Professor socialezekerheidsrecht, KU Leuven

In ons land, en bij uitbreiding in Europa, is de overgrote meerderheid van de werkende bevolking in een klassieke werknemer-werkgever verband aan de slag. Werknemers verdienen een loon voor hun arbeid en krijgen, eventueel, ook wat andere, extra voordelen in ruil voor hun tijd, kennis en arbeid. Onder invloed van technologische innovaties, demografische evoluties en economische uitdagingen is er echter een fundamentele verschuiving van deze traditionele verhouding bezig. En dat heeft zo zijn gevolgen waarschuwt Professor Paul Schoukens (KU Leuven).

De shift waar we midden in zitten

We zijn midden 2018 en in onze economie werken steeds meer arbeidskrachten in ‘alternatieve werkvormen’. De zogenaamde ‘Gig Economy’ of ‘Klussen Economie’ breidt zienderogen uit en stelt mensen in staat om op projectbasis korte opdrachten, gigs in het Engels, in een ander verband dan werknemer-werkgever uit te voeren. Denk aan de vele online platforms zoals Uber, Airbnb, Taskrabbit, ... die meer en meer ingang vinden en vraag en aanbod naar opdrachten, klussen, snel en eenvoudig bij elkaar brengen. Daarnaast zijn er de bedrijven, ook in ons land, die sinds een tiental jaren vaste medewerkers vervangen door extern ingehuurde experts op freelancebasis of via een intermediair. Een onderzoek van de Sociaal Economische Raad Vlaanderen (SERV) uit oktober 2017 toont aan dat freelancewerk over meer dan 7% van de werkende bevolking in België gaat of een equivalent van meer dan 200.000 personen. Dat is veel, en het aantal groeit jaarlijks met een forse 9%. Het is een grote, uiterst diverse groep zelfstandigen met specifieke kenmerken, die nauwelijks in beeld is bij de beleidsmakers.

Dé gig worker bestaat niet

De wereld van de ‘gig workers’ is alles behalve homogeen en neemt stilaan enorme proporties aan. In de sector werken zowel fulltime als parttime arbeidskrachten, seizoenswerkers, freelancers, goed betaalde witte-boorden-consultants en kenniswerkers, als mensen in meer uitvoerende, minder betalende beroepen zoals bewakers, onderhoudspersoneel, creatieve beroepen en de Deliveroo-jongens en -meisjes. Sommige werkkrachten combineren een vaste baan in loondienst met wat ‘klussen’ om bij te verdienen. Anderen doen deze ‘klussen’ omdat ze geen andere baan kunnen vinden. En weer anderen houden van de vrijheid en flexibiliteit die ze ondervinden door ‘gigs’ uit te voeren.

Eén van de aspecten waar de ‘Gig Economy’ fundamenteel impact op heeft, is onze sociale zekerheid. Een thema dat ons allemaal raakt omdat onze huidige sociale zekerheid op het solidariteitsprincipe is gestoeld.

Een standaardprofiel van 'dé Gig worker' bestaat dus niet. Maar wat wel vaststaat is dat het fenomeen als een olievlek op de zee uitdijt.

Hoog tijd dus om na te denken als maatschappij en door de beleidsmakers over de (mogelijke) gevolgen van deze trend. Eén van de aspecten waar de 'Gig Economy' fundamenteel impact op heeft, is onze sociale zekerheid. Een thema dat ons allemaal raakt omdat onze huidige sociale zekerheid op het solidariteitsprincipe is gestoeld. Iedereen die werkt draagt bij voor iedereen die het nodig heeft. De vraag die zich nu opdringt is: wat is wel of niet 'werk' in de Klusseneconomie?

***Wat is nu juist arbeid?
Wanneer wordt
een activiteit een
arbeidsactiviteit? Door
alles op te splitsen in
kleine taken, in 'gigs',
wordt het alsmaar
moeilijker hierop een
juridisch sluitend
antwoord te geven.***

***Ik zie dat landen
inkomen meer en meer
gaan gebruiken als een
element om uit te maken
of een activiteit arbeid is.***

NextConomy had hierover een boeiend gesprek met Prof. Paul Schoukens, gewoon hoogleraar socialezekerheidsrecht KU Leuven, houder Instituut Gak leerstoel Internationaal en Europees socialezekerheidsrecht Universiteit Tilburg en secretaris-generaal EISS. Aanleiding was zijn paper 'The changing concept of work: when does typical work become atypical?'

Onze sociale zekerheid is gebaseerd op bijdragen bovenop loon uit arbeid. Wat is dan het probleem met 'gig' werk?

Professor Paul Schoukens: In de Gig Economie is de geografische mobiliteit een uitdaging voor één van de uitgangspunten in onze sociale zekerheid: waar arbeid wordt verricht betaalt men bijdragen. Dit principe komt onder druk daar de platformarbeider, het platform zelf en de opdrachtgever die in verschillende landen kunnen liggen. Werk wordt niet langer meer fysiek verricht waar de opdrachtgever zich bevindt. Daarnaast vormt het een uitdaging om uit te maken vanaf wanneer de uitvoering van een opdracht als een regelmatige beroepsactiviteit kan worden beschouwd: wat is nu juist arbeid? Wanneer wordt een activiteit een arbeidsactiviteit? Door alles op te splitsen in kleine taken, in 'gigs', wordt het alsmaar moeilijker hierop een juridisch sluitend antwoord te geven.

In de plaats van arbeid verschuift stilaan het zwaartepunt naar inkomen dat mensen genereren. Landen beginnen ook meer te werken met minimumdrempels (van inkomen), die als indicatie dienen om een activiteit als arbeidsactiviteit te bekijken. Minimumdrempels zijn er natuurlijk altijd al geweest in de sociale zekerheid, maar de filosofie achter de drempels begint te veranderen. Ik zie dat landen inkomen meer en meer gaan gebruiken als een element om uit te maken of een activiteit arbeid is. Los van de minimumdrempels is een aanpak waar inkomstenwerving centraal komt te staan bij de organisatie van de sociale zekerheid: het laat toe om de lasten weg te halen van de traditionele arbeid en meer te gaan koppelen aan (alternatieve) vormen van inkomstenwerving. Het kan de financieringslast beter spreiden. Hierop doordenkend zou men mijn inziens het gebruik van minimumdrempels ook beter laten vallen: inkomen is een middel om een levensstandaard op te bouwen, en kan in die zin dan ook een basis vormen voor socialezekerheidsopbouw. Minimumdrempels die de toegang conditioneren leiden tot onnodige tussenschotten in de opbouw van de sociale zekerheid.

Wat is het alternatief als het geen arbeid is?

Hangt af van het stelsel, ik zou zeggen, een hobby, vrijetijdsbesteding, niet-agonale arbeid ...

In de arbeidsgerelateerde sociale zekerheid is het van belang om duidelijk te kunnen bepalen of een activiteit al dan niet als arbeid kan worden

beschouwd. Je moet bovendien kunnen zeggen vanaf wanneer een activiteit een werknemersactiviteit of een zelfstandige activiteit is, een professionele activiteit is dan wel een hobby.

Vanaf wanneer overstijgt een activiteit de hobby, het gewone tijdverdrijf, het gewone onderdeel van je vrije tijd en werk? Om als arbeid te worden beschouwd en zo toegang te krijgen tot sociale verzekeringen?

Misschien moeten we meer transversaal denken, minder in deelstelsels; meer een beleid dat erop gericht is de totaalsom van alle deelinkomens op te tellen en dat als basis te gebruiken voor de opbouw van de sociale zekerheid. Minimumdrempels passen dan niet in dit verhaal.

We hebben ons hierbij heel vaak toegelegd op het onderscheid tussen werknemer en zelfstandige en de afgeleide problematiek van schijnzelfstandigheid. Daar is enorm veel tijd, rechtspraak, rechtsleer, en discussie over gegaan, en uiteindelijk niet echt helemaal opgelost geraakt. De vraag naar de beroepskwalificatie - vanaf wanneer wordt een activiteit een werkactiviteit - is van een ander niveau. Het gaat niet zozeer over de vraag welk beroepstelsel nu van toepassing is, maar eerder of de activiteit toegang geeft tot bescherming in de sociale verzekeringen. Zo niet blijven de sociale bijstandsregelingen nog over als enige opvang (ten minste in stelsel van het Bismarck-type zoals het Belgische). De deeleconomie blijft hierdoor nog altijd in een schemerzone zitten. Principieel vertrekt deze immers vanuit een niet-economische activiteit: platforms waar men deelt in plaats van ruilt. Maar vrij snel zijn er ook spelers toegetreden die er een winstgevende activiteit zijn gaan uithalen. In de deeleconomie zijn dus allerhande spelers voorhanden; aanbieders die niet uit gewin zaken of diensten aanbieden, personen die er een beroep van hebben gemaakt; grotere bedrijven die een nieuwe markt aanboren. Hoe gaat de sociale zekerheid daar nu mee om?

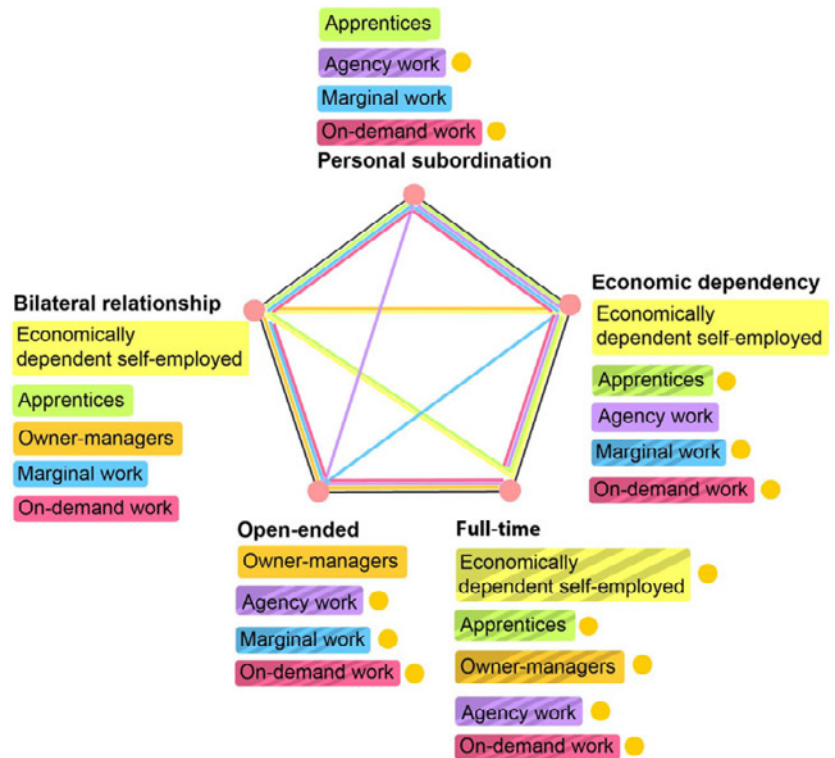
Het komt dus neer op de vraag 'vanaf wanneer overstijgt een activiteit de hobby, het gewone tijdverdrijf, het gewone onderdeel van je vrije tijd en werk?' om als arbeid te worden beschouwd en zo toegang te krijgen tot sociale verzekeringen?

Vele landen worstelen met de vraag wat te doen met allerhande kleine activiteiten die op zich niet voldoende inkomen genereren om van te leven, maar samengeteld misschien wel. Zoals reeds gezegd, moeten we misschien durven meer transversaal te denken, minder in deelstelsels; meer een beleid dat erop gericht is de totaalsom van alle deelinkomens op te tellen en dat als basis te gebruiken voor de opbouw van de sociale zekerheid. Minimumdrempels passen dan niet in dit verhaal.

Mensen combineren verschillende klussen. Hoe krijg je daar het overzicht over?

In Tilburg voeren we over het onderwerp van de platformeconomie en de gevolgen voor de inrichting van de sociale zekerheid, momenteel een project. Uitgangspunt is dat stelsels van de sociale zekerheid in staat moeten zijn om zich aan te passen aan nieuwe evoluties, ook deze van een toenemende platformeconomie en een toenemende versnippering van voltijds werk in kleinere deelactiviteiten. Als je nog sociale zekerheidssystemen hebt waar je werkt met een hoofdactiviteit en een bijkomende activiteit, en enkel de hoofdactiviteit komt in aanmerking voor sociale verzekering dan stoot je automatisch de bij-activiteiten af... en verlies je misschien als stelsel inkomsten. Ik vind dat je die net zou moeten incorporeren. De sociale zekerheid is vroeger gebouwd rond gewoon voltijds werken, traditioneel standaardwerk. Men keek naar het aantal uren dat je per dag, per week, per maand enz. werkte; het inkomen per uur, week, werk was de basis voor de berekening van bijdragen en uitkeringen in de sociale zekerheid. Met een toenemende platformeconomie gaat dit niet meer lukken: bepaalde kleine activiteiten leveren wellicht veel inkomen op; andere omvangrijke werkactiviteiten minder. Wat echter telt, is dat het totaal van inkomen, ongeacht hoe het verspreid ligt over de activiteiten die in rekening worden gebracht. Nu ga je zaken moeten samenleggen. Als je

De stelsels van de sociale zekerheid moeten in staat zijn om zich aan te passen aan nieuwe evoluties, ook deze van een toenemende platformeconomie en een toenemende versnippering van voltijds werk in kleinere deelactiviteiten.

Deze figuur toont de belangrijkste elementen van de standaard arbeidsrelatie die elke vorm van niet-standaard werk meestal heeft (de bol aan de zijkant geeft aan dat de functie niet of wel aanwezig is).

Bron: [The Changing concept of work: When does typical work become atypical.](#) Paul Schoukens en Alberto Barrio.

Hoe ga je om met lage inkomsten uit zelfstandigenschap? Ga je dat aanvaarden en subsidiëren?

verschillende stelsels hebt (werknemers, zelfstandigen of tussenvormen) dan moet je daarvoor de nodige dwarsverbanden gaan maken. Als het inderdaad zo is dat mensen meer en meer hun activiteiten gaan spreiden over de verschillende stelsels, dan ga je, als je niet oplet, de mensen hun levensloopbaan beginnen op te delen in verschillende groepjes en dreigen ze te vallen onder de respectievelijke minimumdrempels die hen van sociale bescherming uitsluiten (denken we maar aan de Belgische vrijstellingsregeling van beperkte inkomsten – lager dan 5.100 euro – gehaald uit erkende platformen). Dit blijkt een tendens te zijn in Europa; een gevaarlijke mijns inziens.

Moelijk echter is grip te krijgen over wat mensen nu verdienen als deelnemer aan de platformeconomie. Hier is relatief weinig (empirisch) onderzoek rond gevoerd. In het Centrum Sociologisch Onderzoek (KU Leuven) is er recent hierrond wat onderzoek geweest in een aantal Europese landen. In Italië bleek het dan bijvoorbeeld toch vaak te gaan over jongeren, hoger opgeleiden, die enig (relatief laag) inkomsten genereren uit platformactiviteiten, doorgaans als freelancer, waar ze vroeger dezelfde activiteiten misschien nog in loondienst uitvoerden. Terwijl in België het blijkbaar eerder om bijverdiensten zou gaan. Maar hoe dien je nu als sociale zekerheid om te gaan met de groep van jongeren die hun (vrij laag) hoofdinkomen halen uit onregelmatig gevoerde platformactiviteiten? Hen vrijstellen van bijdragen of lagere bijdragebetaling toestaan? Dergelijk beleid is dan ook een verdoken vorm van subsidiëring aan de platformeconomie. Los van

de deeleconomie is het altijd al een vraag geweest inherent aan de zelfstandigenstelsel: Vanaf wanneer kan je een zelfstandige belasten. Hoe ga je om met lage inkomsten uit zelfstandigenschap? Ga je dat aanvaarden en subsidiëren? Of zeggen 'neen, er is een minimum dat je moet halen over een zekere termijn want anders kan je niet een volwaardig zelfstandig inkomen genereren? Dat minimum heb je nodig om een menswaardig leven te kunnen leiden.'

Hoe gaat dit verder evolueren? In Nederland zie je de voorbije jaren een forse groei aan de ZZP'ers waardoor het een doorgeslagen model is geworden en de overheid bezig is om het fenomeen in te dijken door middel van een nieuw wetsvoorstel.

*Het zou voor de
inrichting van de
arbeidsgerelateerde
sociale zekerheid
niet veel mogen
uitmaken of men nu
werknemer, ambtenaar,
platformarbeider of
zzp-er is.*

De vergelijking met Nederland gaat maar gedeeltelijk op. Zoals in de Scandinavische landen kent dit land (gedeeltelijk) een sociale zekerheid met universele regelingen die de gehele bevolking als inwoners afdekken. Nederland heeft een aantal van die regelingen wel afgebouwd of geprivatiseerd in de jaren 90 en in zekere zin zijn de zelfstandigen daarvan het kind van de rekening geweest. Hun sociale verzekering voor het risico van arbeidsongeschiktheid viel er bijvoorbeeld weg. Dit probleem is nu omvangrijker geworden omdat de groep van zelfstandigen (zonder personeel) explosief is toegenomen de laatste jaren, terwijl in vergelijking in België deze groep vrij stabiel is gebleven. Ook Nederland heeft de nodige problemen om de sociale verzekering in te richten voor freelancers en zzp-ers met geringe inkomsten, maar het probleem is toch nog van andere aard. Door de werking van de universele volksverzekeringen blijft men toch nog genieten van een basispensioen. Men heeft ook nog de gezondheidszorg, ook een verplichte verzekering, en de gezinsbijslagen beide grotendeels uit belastinggeld betaald. ZZP-ers in Nederland zijn dus niet zonder enige sociale verzekering, zoals soms geïnsinueerd. Wel blijven belangrijke pijnpunten de verzekering voor arbeidsongeschiktheid, werkloosheid en de tweede pensioenpijl. Een vrijwillige openstelling van deze regelingen zal wellicht weinig soelaas brengen. Doorgaans draagt men daar niet voor bij op vrijwillige basis.

Eigenlijk zou het voor de inrichting van de arbeidsgerelateerde sociale zekerheid niet veel mogen uitmaken of men nu werknemer, ambtenaar, platformarbeider of zzp-er is. De beginselen die aan de sociale zekerheid ten grondslag liggen, zijn in essentie neutraal voor de arbeidsstaat: of je nu een werknemer, zelfstandige of een ambtenaar bent of een tussenform, uiteindelijk probeert de sociale zekerheid een inkomensvervangende voorziening als je slachtoffer bent van een sociaal risico, zoals ouderdom, arbeidsongeschiktheid of werkloosheid. Maar de concrete vormgeving aan die beginselen, moet je wel voldoende finetunen aan de eigen manier, de eigenheid van werken van de verschillende beroepsgroepen. Een zelfstandige heeft geen werkgever; je moet de werkloosheidsverzekering daar dan ook niet gaan bouwen rond het ontslag door de werkgever; maar eerder rond de stopzetting van de zaak, zoals bijvoorbeeld in België gedaan is met de faillissementsverzekering. Het gewoon overnemen van de werkloosheidsregeling en dat uitbreiden tot de groep van zelfstandigen zal niet functioneren.

In een aantal landen, zoals de Scandinavische en Oostenrijk bijvoorbeeld is men met dat 'finetunen' wel zeer ver gegaan, door bijvoorbeeld ook gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid in te voeren voor zelfstandigen. Men heeft er ook de moeite gedaan om die neutrale beginselen voldoende af te stemmen op de eigenheid van werken bij zelfstandigen. In de Scandinavische landen waren bijdragelast en dekkingsniveau voor werknemers

***Laten we als
maatschappij toe
dat mensen hun tijd
steken in activiteiten
die inkomen genereren
net onvoldoende om
van te kunnen leven?
Als dat een grote groep
wordt, dan komt de
draagkracht van ons
socialezekerheidsstelsel
in de problemen.***

***De werkwijze van
vrijstelling van sociale
verzekering is mijn
inziens niet de juiste. We
moeten hen zo volledig
integreren.***

en zelfstandigen nagenoeg gelijkwaardig in de jaren 90. De discussie werknemer versus zelfstandige, toen in die landen, was niet van dezelfde aard zoals bij ons. Bij ons zit er ook een hele lastendiscussie achter.

Met de platformarbeid voel ik dat daar een bijkomende uitdaging ligt. Juridisch aanpassen aan hun eigenheid van werken zal niet volstaan. Veel van de platformarbeid is 'marginaal' van aard (dit is arbeid die beperkte inkomsten genereert) en dan komt de grote hamvraag 'laten we als maatschappij toe dat mensen hun tijd steken in activiteiten die inkomen genereren net onvoldoende om van te kunnen leven?' Als dat een grote groep wordt, dan komt de draagkracht van ons socialezekerheidsstelsel in de problemen. Bij gebrek aan empirische gegevens over de aantallen en de inkomensniveaus, is het voorlopig koffiedik kijken.

Bestaan er cijfers over de omvang van de platformeconomie?

De Europese Commissie heeft hierrond al onderzoek laten uitvoeren door Eurofound (Non-standard forms of employment: [Recent trends and future prospects](#), sept. 2017, Eurofound) Het fenomeen van platformarbeid zou eerder beperkt zijn. Het is nog een randfenomeen, 1 à 2% van de beroepsbevolking waarvan een groot deel in bijberoep. De tweede boodschap van het onderzoek was dat de economie terug groeit en de tewerkstelling aantrekt, dus moet er niet te veel aandacht gaan naar dit randfenomeen.

Toch plaats ik een aantal kritische randbemerkingen bij deze resultaten. Op basis van welke parameters is de meting gedaan? Met welke definitie van arbeid heeft men gewerkt? Platformarbeid is immers geen onderdeel van de standaarddefinitie van arbeid! In een ander onderzoek uitgevoerd in de VS en het VK spreekt men al van 5 tot 10% van de beroepsbevolking. Verder is het niet omdat de economie opnieuw groeit dat de groep geen aandacht behoeft bij de herinrichting van de sociale zekerheid. Integendeel! Ze zijn een uitnodiging om onze sociale zekerheid te herdenken.

Wat als u het voor het zeggen had?

De laatste evoluties in de arbeidsmarkt aangrijpen om sociale zekerheid te vernieuwen, aan te passen aan de nieuwe noden. Dat zou centraal in mijn aanpak staan. Sociale zekerheid behouden, maar aanpassen aan de veranderingen in arbeidsorganisatie die zich opdringen. Ik volg niet de redenering dat sociale zekerheid voorbijgestreefd is en dus afgevoerd moet worden omwille van de veranderende arbeidsmarkt. Het basisinkomen in dit verhaal zie ik als een zwakgebod. Het aanvaardt de ontmanteling van de sociale zekerheid; het gaat mee in een logica van subsidiëring van alternatieve werkvormen (zoals sommige vormen van platformarbeid) die te weinig inkomen opleveren voor de betrokkenen. Waarom zou een sociale zekerheid herleid tot basisinkomen de opkomende platformeconomie moeten gaan subsidiëren?

Mijn kernboodschap luidt: 'de sociale zekerheid niet heruitvinden, maar aanpassen aan ontwikkelingen. Verwijzend naar een van de gekende citaten uit de film Il Gattopardo: "Als je wil dat alles bij het oude blijft, moet je alles veranderen".

Platformarbeid kan misschien nu nog een marginaal fenomeen zijn, maar het is wel een belangrijke uitnodiging om na te denken over hervormingen. De werkwijze van vrijstelling van sociale verzekering is mijn inziens

***De geografische mobiliteit
die gepaard gaat met
de platformeconomie is
zeker een uitdaging voor
de sociale zekerheid.***

niet de juiste. We moeten hen zo volledig integreren. De redenering dat velen onder hen toch al sociaal verzekerd zijn in hoofdberoep gaat niet op. Wat gaat binnenkort nog een hoofdberoep zijn als mensen verschillende kleinere opdrachten gaan uitvoeren? Het staat ook haaks op het beleid om de financieringslast op traditionele arbeid te verlichten. Waarom nieuwe financieringsvormen die gepaard kunnen gaan met platformarbeid nu al uitsluiten?

Er zijn ook andere technieken volgens mij. Niet noodzakelijk altijd op het beroepsinkomen. Men kan ook bij de opdrachtgever, bij het platform een bijdrage vragen. Dat is een kwestie van bedenken wat mogelijk is.

Is men daarmee bezig?

Er zijn al wat initiatieven, zoals de Belgische regeling inzake platformeconomie. Door platforms te laten erkennen voor de vrijstellingsregeling tracht men een beter zicht te krijgen op de inkomensgegevens. De Esten en de Finnen hebben een beleid om geldtransacties zo veel als mogelijk giraal te laten verlopen. Ook verzekeringsmaatschappijen en banken worden ertoe aangezet om hun cliënten aan te zetten meer giraal te werken. Zo hoopt men een beter zicht te krijgen op de inkomsten van de inwoners en in het bijzonder van de freelancers die 'in the cloud' werken. In de Franse regelingen bijvoorbeeld heeft men de inkomsten uit Airbnb-activiteiten een plaats gegeven in de sociale zekerheid.

Als je echt wilt afdwingen dat platformen hun inkomsten aangeven, dan moet je meer controles uitvoeren en ook platforms durven afsluiten die zich niet conformeren aan de wetgeving.

Bent u daar bij betrokken in België?

Bij het uitwerken van een beleid voor de platformen is het geografisch aspect belangrijk en een meer globale – Europese – aanpak aangewezen. Het doel moet zijn te komen tot een beleid waarbij heel duidelijk is dat als je niet onze regels volgt, je hier je producten en diensten niet kan komen slijten.

Maar, wil Europa dat wel? Of juist willen de lidstaten wel dat de EU zich hiermee gaat inlaten? Ik betwijfel dat.

Deliveroo, Uber, ... arbeid is hier fysiek aanwezig. Maar mensen die hier niet wonen en via een platform zoals Upwork een opdracht doen, werken fysiek elders. Hoe moet dat dan?

Ik deel deze bezorgdheid. Dit blijft nu inderdaad onder de radar. We zouden hier zicht kunnen op krijgen, platformen hierop aanspreken. Stel dat het meer zichtbaar wordt, dan nog blijf je met vragen zitten 'hoe ga je daar mee om?' In Europa geldt de premisse 'daar waar je werkt, ben je sociaal verzekerd'. Ik kan best fysiek vanuit Ierland online werken, maar voor de rest niks met Ierland van doen te hebben. Die Europese regels zijn helaas niet verder geëvolueerd. We kijken nog steeds vrij ambachtelijk naar nieuwe werkvormen. De geografische mobiliteit die gepaard gaat met de platformeconomie is zeker een uitdaging voor de sociale zekerheid. Die zit nog te sterk geënt rond een territoriaal stelsel, en wordt dus doorgaans gekoppeld aan een fysieke woonplaats of een fysieke plaats van arbeid.

Stel u krijgt een blanco blad. Wat zou u doen?

Eerst en vooral zou ik de basispijlers van de sociale zekerheid sterk uitbouwen. Het wettelijk stelsel moet voldoende sterk zijn om het te kunnen verdelen en voldoende equivalent/transparant zijn om de sterkere inkomens aan boord te houden. Ook zij moeten er belang bij hebben om in het stelsel te blijven geloven. Persoonlijk ben ik nogal voorstander van het Noorse model, met een sterk uitgebouwd universeel basisstelsel dat de gehele bevolking afdekt en een inkomengerelateerde tweede pijler.

Ik zou marge voor de privésector laten, maar deze moet niet in de plaats komen van publieke pijlers waar ze geen toegevoegde waarde kan bieden, zoals het aanbieden van keuze of luxe. Bepaalde vormen van herverdeling van solidariteit matchen niet goed met het privé en moet je dan ook niet laten spelen. Deze visie staat haaks op wat in deze tijden wordt gedaan.

Gelijktijdig zou ik de bevolking uitleggen waarover het allemaal gaat. Ik denk dat dat wat verloren is gegaan: veel mensen weten niet waar die uitkering vandaan komt, weten niet wat solidariteit betekent. Denk bijvoorbeeld aan de zelfstandigen in België: zij hebben vaak een moeilijke verhouding met de publieke pijler van de wettelijke sociale zekerheid. Zij beschouwen dat als een last. Voor een stuk omdat die niet transparant is, maar ook omdat het volume van hun bijdrage niet in verhouding staat met wat ze ervoor terugkrijgen (equivalentie).

Uw voorstel houdt dus in dat in de toekomst iedereen bijdraagt, ongeacht het statuut?

Ja, ik ben van mening dat we ook dit principe 'iedereen gelijkwaardig betalen' moeten durven bekijken. De platformeconomie is volgens mij een uitnodiging voor beleidsmakers om het inkomenaspect te herbekijken. Het moet breder dan inkomsten die uit traditionele arbeid worden gehaald. Ik denk namelijk dat de relatie tussen volume arbeid en het volume inkomen niet meer 1 op 1 is. We komen nog van een systeem waar er een gelijk oplopende opbouw was van volume werk, inkomen en afdrachten aan de sociale zekerheid.

Dat komt onder druk te staan. Sommige mensen genereren inkomen, niet (alleen) door te werken, maar door te speculeren of op basis van interessen uit geërfd kapitaal en dergelijke, waarvan ze kunnen leven. Op basis daarvan moeten we ook nadenken om bij te bedragen.

Naast de klassieke ketting 'arbeid – inkomen – bijdragen' zijn er andere vormen van inkomen aan het ontstaan. Ik geef een voorbeeld. Neem in België een zelfstandige in vennootschapsvorm. Hetgeen een zelfstandige genereert als inkomen uit de vennootschap staat niet altijd in verhouding tot de geleverde arbeid. In zeker zin is dit inkomen op fictieve basis vastgelegd en zijn een aantal (para)fiscale elementen hierbij meer van doorslag. Sommigen kunnen hierdoor meer reserves genereren. Op het moment dat die reserves vrijkomen, worden ze belast, maar de sociale zekerheid komt daar niet aan te pas. Waarom zien we dit niet als uitgesteld inkomen? De vennootschapsbijdrage wordt als een belasting beschouwd. Waarom gebruiken we de vennootschap niet meer als een vehikel om de zelfstandige bij te staan in de opbouw van zijn/haar wettelijke sociale zekerheid?

Veel mensen weten niet waar die uitkering vandaan komt, weten niet wat solidariteit betekent. Zij beschouwen dat als een last. Voor een stuk omdat die niet transparant is.

De platformeconomie is volgens mij een uitnodiging voor beleidsmakers om het inkomenaspect te herbekijken.

Wat betekent dit principe ‘het maakt niet uit waar het geld vandaan komt als er maar een deel in de pot van de SZ komt’ voor het groeiend aantal freelancers in België?

Sommige mensen genereren inkomen, niet (alleen) door te werken, maar door te speculeren of op basis van interesses uit geërfd kapitaal en dergelijke

Sowieso denk ik dat het aandeel in traditionele arbeid zal afnemen. Maar dat hoeft niet te betekenen dat het belang van de sociale zekerheid op gelijke wijze dient af te nemen.

Die groep freelancers is een zeer verscheidene groep, net zoals de groep werknemers. Daarom moet ook de freelancer vertegenwoordigd kunnen worden. Een belangenvertegenwoordiging van freelancers zou het cement moeten zijn tussen de verschillen binnen de groep en de gemeenschappelijke belangen vertegenwoordigen.

Dat is ook één van de uitdagingen binnen platformarbeid: je voelt dat bestaande instanties niet goed weten of zij dit nu moeten aanvaarden of niet. Belangenorganisaties voor zelfstandigen zouden deze groep van nieuwe ‘freelancers’ misschien moeten omarmen.

Een freelancer is nog al eens de residuaire groep binnen de zelfstandigen die nieuwe vormen van zelfstandige arbeid absorbeert. Een groep die zich over de jaren heen heeft uitgezet of is ingekrompen. Elk land stelt voor deze groep een stelsel (van werknemers of zelfstandigen) open waar de freelancers voor hun sociale zekerheid worden in opgenomen. In België is dat het statuut van zelfstandigen geworden dat residuaire (niet in ondergeschikt verband) arbeid opneemt. In die zin is het ook een flexibel stelsel. Echter, net bij de freelancers doen zich vaak nieuwe ontwikkelen voor; hier ontstaan de nieuwe vormen van werk. Dit plaatst deze residuaire stelsels dan ook voor de nodige uitdagingen. Ze moeten zich aanpassen aan de nieuwe werkvormen. Zorg er daarom voor dat freelancers zeker deel kunnen blijven uitmaken van dat ruimer geheel, van die solidariteitsgroep. We moeten er naar streven alle freelancers in het systeem te laten meedraaien.

Sowieso denk ik dat het aandeel in traditionele arbeid zal afnemen. Maar dat hoeft niet te betekenen dat het belang van de sociale zekerheid op gelijke wijze dient af te nemen. Integendeel, daar waar arbeidsvastheid een sterke mate van bestaanszekerheid bood bij traditionele arbeid zal deze functie nu meer moeten gedragen worden door de sociale zekerheid. Het is dan ook aan ons om de sociale zekerheid voldoende te heruitvinden om deze rol waar te maken, en bovenal alle mensen mee te krijgen in dit verhaal. Dat is wellicht de grootste uitdaging. Daarbij mag men het geografische aspect niet onderschatten: men zal grensoverschrijdend – in de eerste plaats Europees – moeten samenwerken in het bieden van de nodige bescherming voor ongeacht welk type arbeid.

Over Professor Paul Schoukens

Professor dr. Paul Schoukens is gewoon hoogleraar aan de K.U. Leuven. Hij doceert er vakken in sociaal recht, juridisch schrijven, Europees, internationaal en vergelijkend socialezekerheidsrecht en vergelijkend gezondheidszorgrecht. Sinds maart 2015 is hij tevens houder van de Instituut Gak leerstoel 'Internationaal en Europees socialezekerheidsrecht' aan de Universiteit Tilburg.

Zijn onderzoek situeert zich voornamelijk in de domeinen van het (Europees, internationaal en vergelijkende) socialezekerheidsrecht. Hij is auteur van talrijke (internationale) publicaties, en is vanuit zijn vakgebied regelmatig betrokken bij Europese projecten.

Hij is secretaris-generaal van het EISS (European Institute of Social Security), Academic Director van de Summer School of Social Security en van de PhD. Young Researchers Seminar binnen het EISS.

Download het rapport

[The Changing concept of work: When does typical work become atypical.](#)
Paul Schoukens en Alberto Barrio

Over NextConomy

NextConomy is een nieuw, onafhankelijk kennisplatform en community in België, voor iedereen die betrokken is bij de veranderende wereld van (freelance) werk en (flexibel) organiseren. Onze ambitie is om NextConomy verder uit te bouwen tot hét kennisplatform waar je discussies, meningen en informatie vindt over alles wat leeft bij freelancers en opdrachtgevers. Een online plek waar kennis, inzicht en opinies bij elkaar komen.

www.nextconomy.be

Contactpersoon

NextConomy
Marleen Deleu
Tel. 0495 76 01 23
marleen@nextconomy.be